زمانی دایك و بنیاتنانی کەسێتی

پ.د. شیلان عومەر حسێن

زانکۆی سلێمانی/کۆلێژی زمان/بەشی کوردی

زمانی دایك بۆ؟

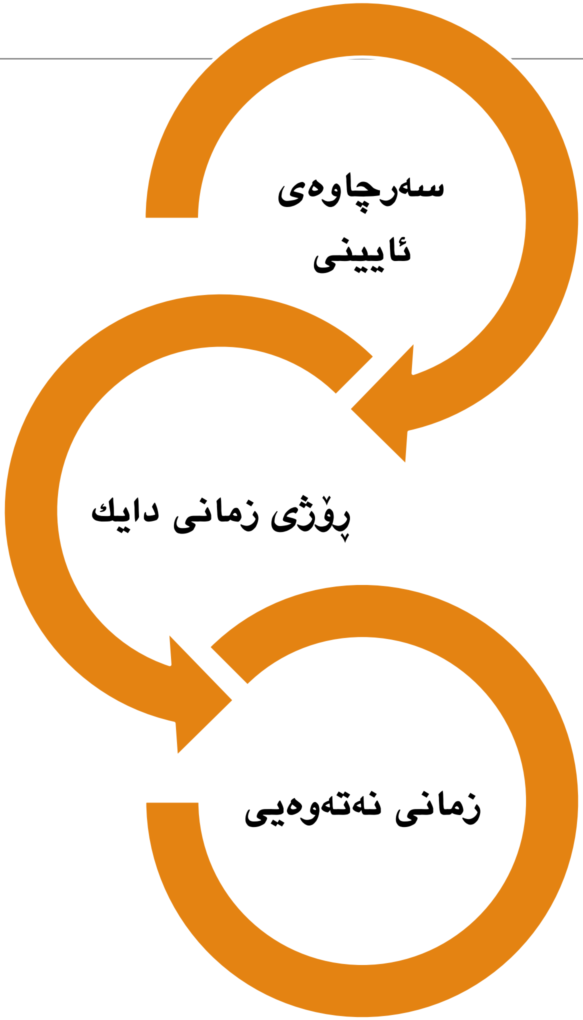

زاراوەی زمان

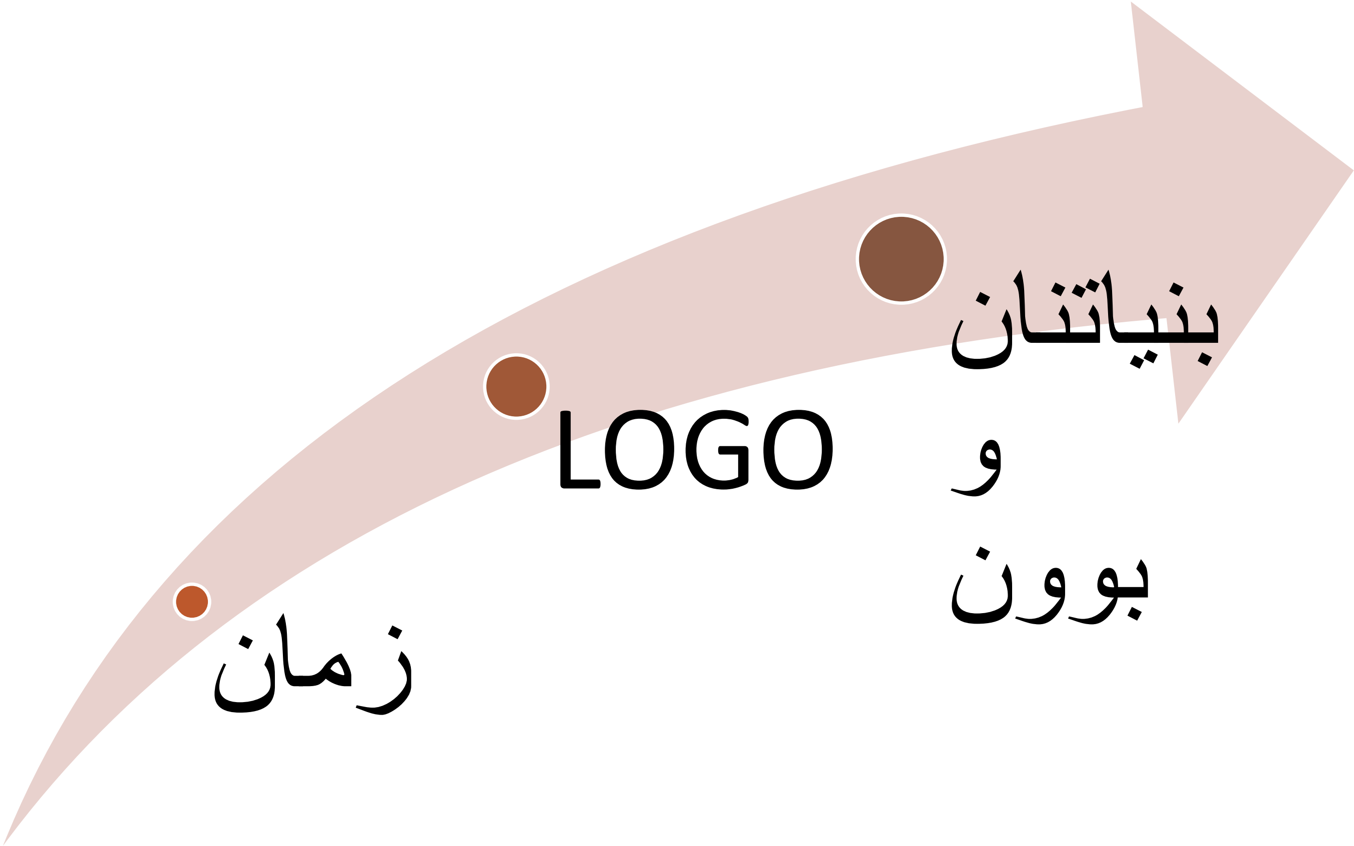

زمانی دایك، بنەماو لێكدانەوە

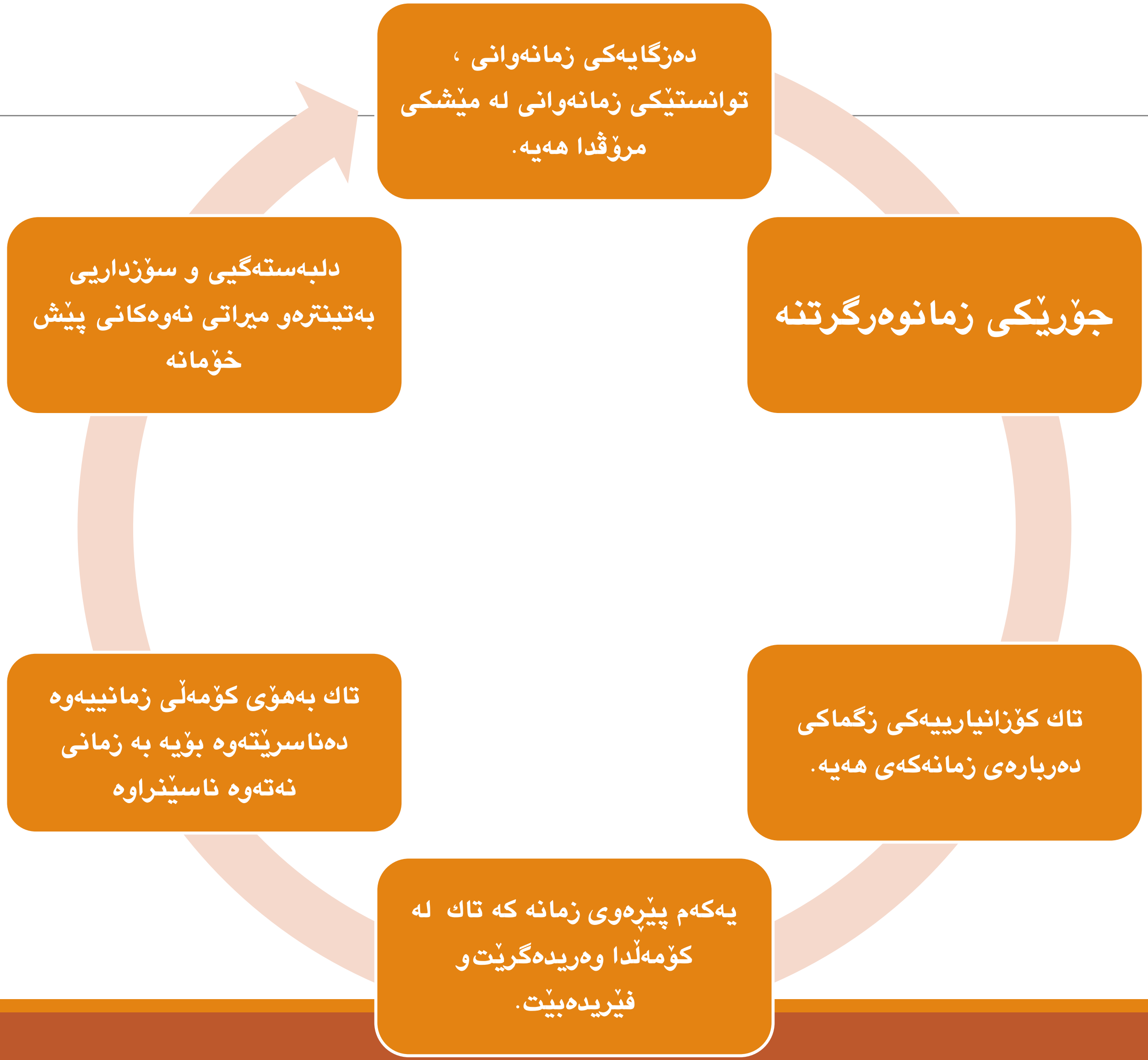

هۆکاری سەرەکیە
بۆ گەیشتن
بەناواخنی ژیری و
ئاوەزی مرۆڤەکان.
کۆکەرەوەوخەزێنە
و دەربڕی
هەموو
لایەنەکانی تاك و
کۆمەڵە
گوێزەرەوەی کلتورو
بەها وکۆزانیاری و
هەست و بیرو
ڕایەڵەی
بەستنەوەی ئاوەزو
جیهانی دەرەوەیە
بەیەکترییەوە
ڕایەڵەی
بەستنەوەی
نەوەکانەوە
بەیەکترییەوە.

بةهای زمانی دایك

پەروەردە

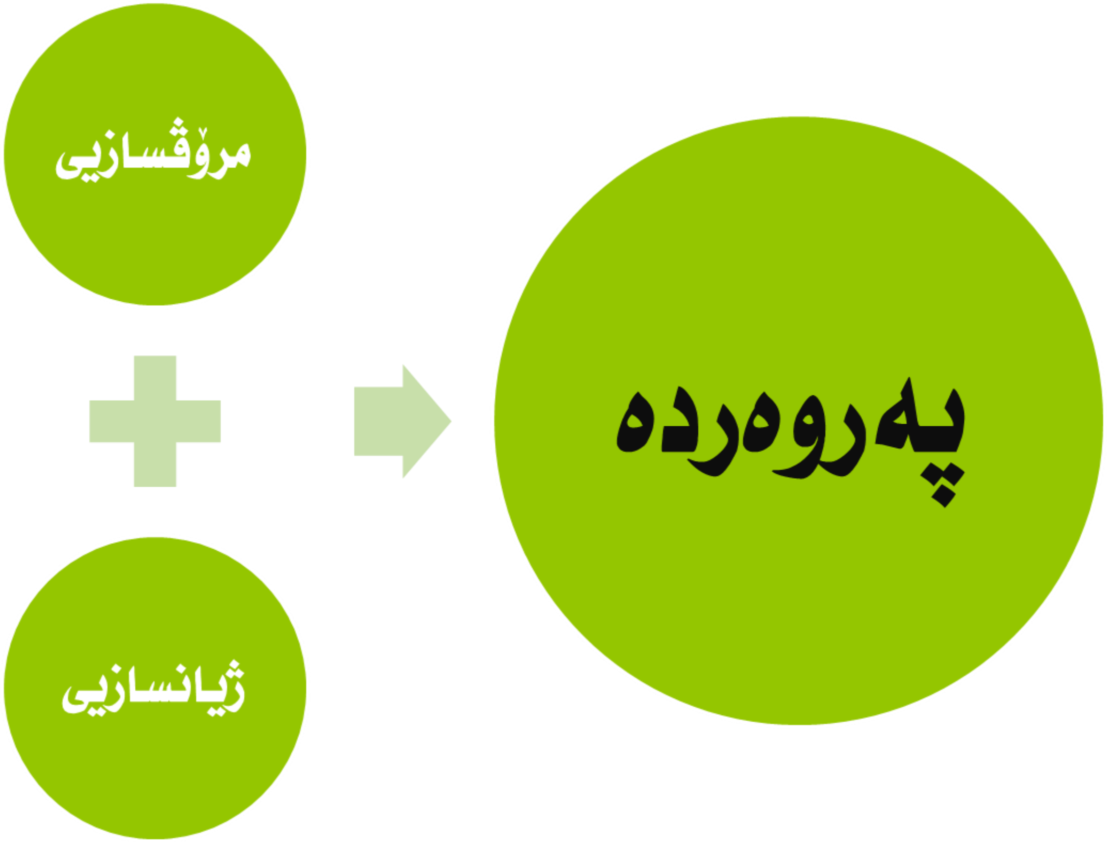

کردەی پەروەردەیی

زمانو ئامانجە پەروەردەییەکان

زمانی دایك لە پـەروەردەدا

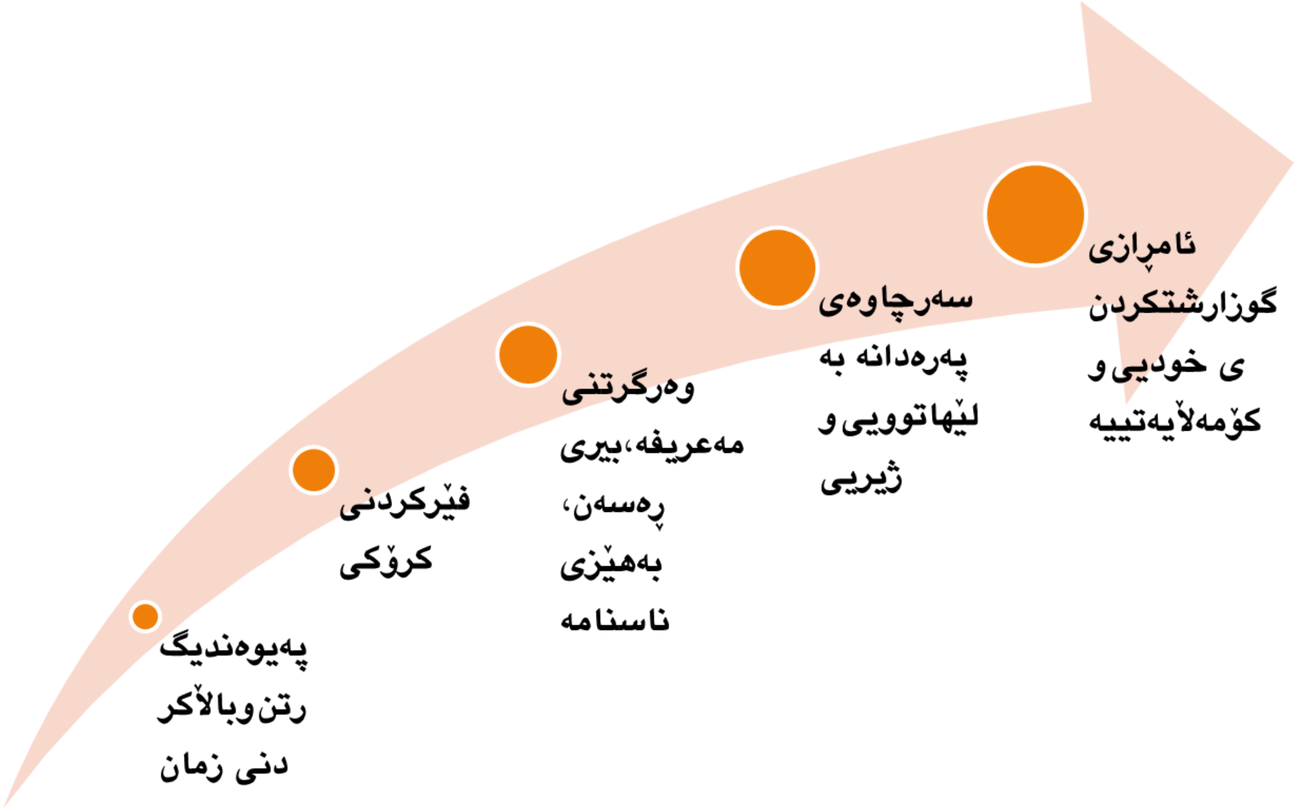

چەمکی کەسێتی

هەماهەنگیو تەواوکاری دەروونیوکۆمەڵایەتیی ڕەفتاری مرۆڤە

ڕێکخراوەیی پەیکەری ناوەوەیە بۆ هەڵچوونە خودییو دەرەکییەکانو وەڵامدانەوەکانی تاک

هاوتابوون لەنێوان پاڵنەرە خودییەکانو دواکارییە ژینگەییەکانە

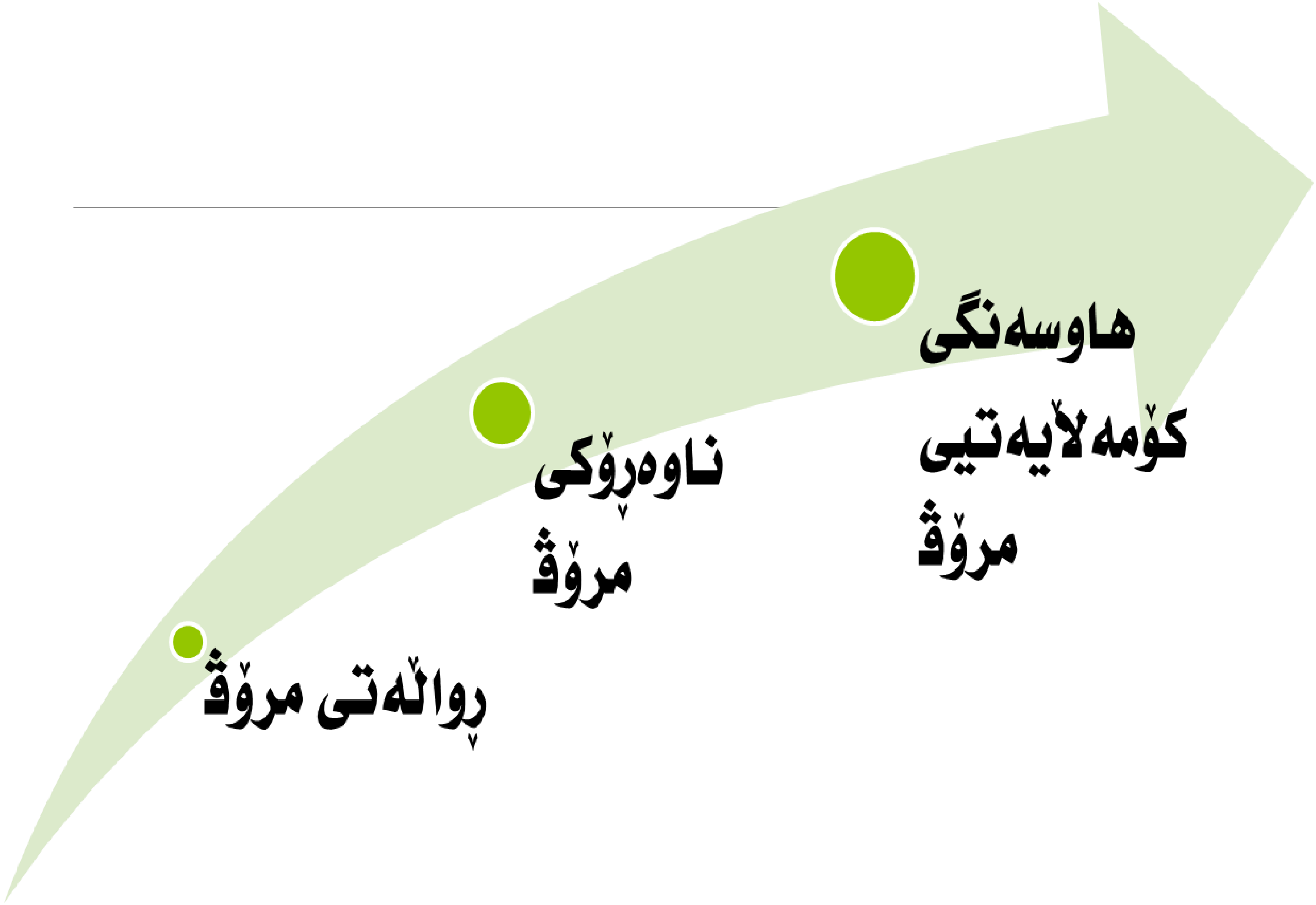
ڕواڵەتی مرۆڤ
ناوەڕۆکی مرۆڤ
هاوسەنگی کۆمەڵایەتیی مرۆڤ

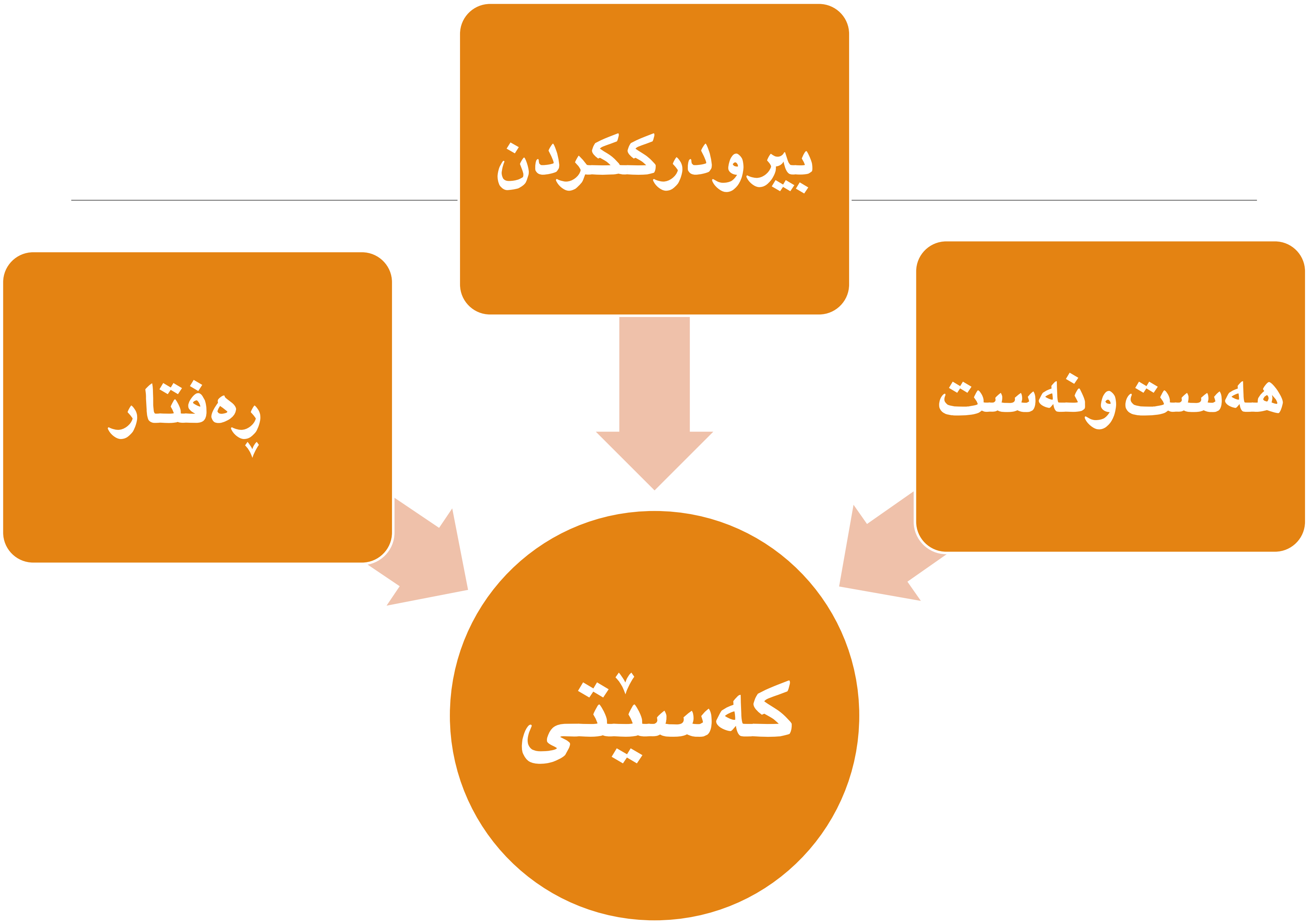
بیرودرککردن
ڕەفتار
هەستونەست
کەسێتی

کەسێتی خودیی

زمان کەرەستەی ئەو گفتوگۆ نێو-ناخییە نێوخۆیی و خۆبەخۆییەیە کە مرۆڤ لە دەروونی خۆیدا لەگەڵ خۆیدا پێی دەدوێت و زمانی پەیوەندییگرتنی نێوان ئەو سێ بەشە سەرەکییەیە (سۆز و ڕەفتار و بیر) بۆ سازدانی کەسێتیی خودیی و خەملاندنی ئاوات و ئامانج و هیوا و خەونەکانی کەسێك لە ناخی خۆیدا.

کەسێتی کۆمەڵایەتی

زمان کەرەستەی پەیوەندییگرتنی نێو-کۆمەڵگەیە کە کەسێك لەگەڵ ئەوانی تر پێیدەدوێت و سەرەنجام بەشێکی سەرەکییە لە ناسنامەی کەسێتی کۆمەڵایەتی هەر تاکێك.

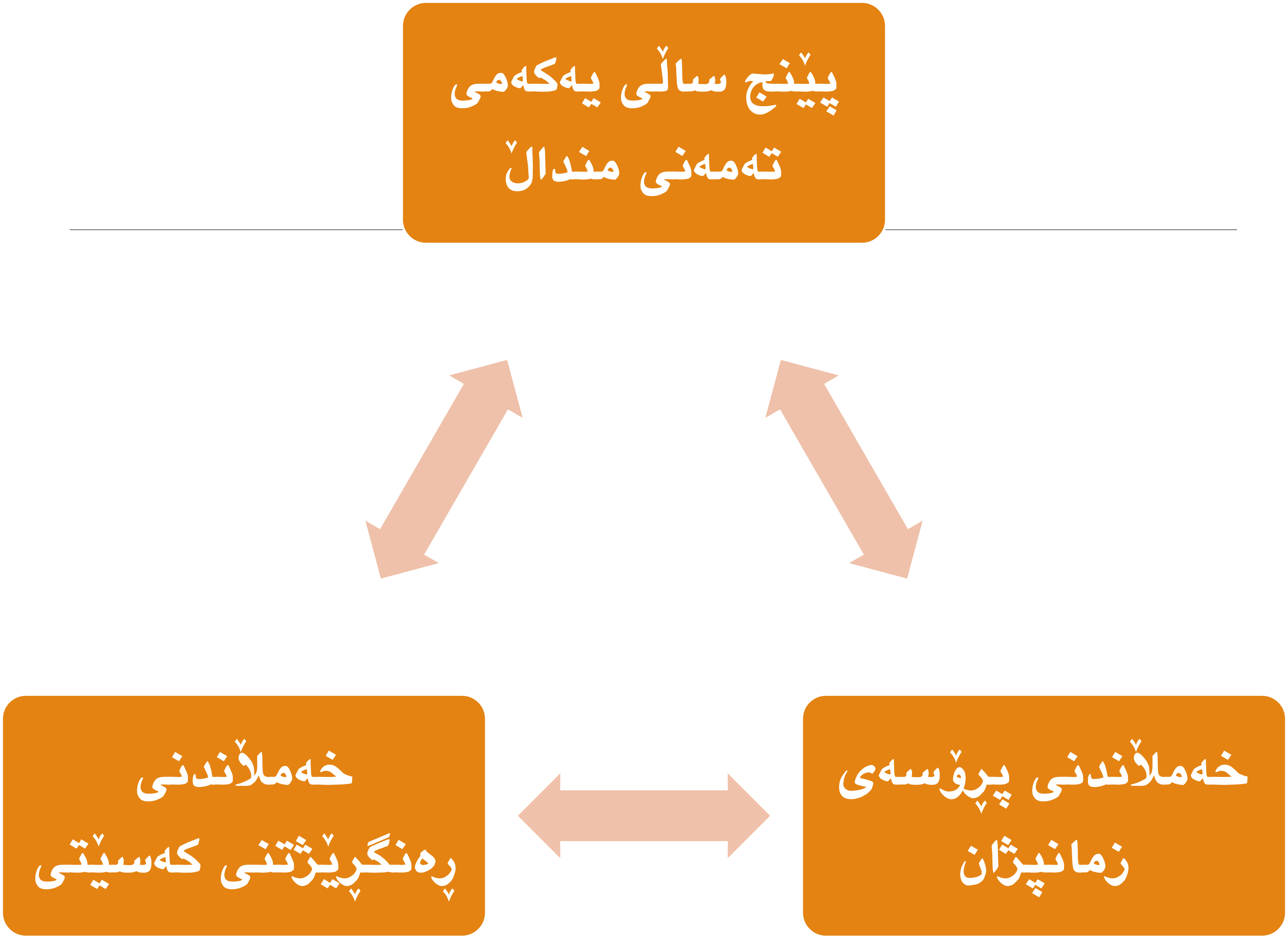
پێنج ساڵی یەکەمی
تەمەنی منداڵ
خەملاندنی پرۆسەی
زمانپژان
خەملاندنی
ڕەنگرێژتنی کەسێتی

هۆکاری زمانیی

- سروشتو جۆرو...وشەو دەربڕدراوانەی بەکاردەهێنرێن، دەبێت ئەو وشەو دەستەواژانەی وەریدەگرێت لە ژیانیدا پێویستی پێیبێت، هەروەها دەبێت ئەو زمانەی وەریدەگرێت کارەکی بێتو درککردنو دنیابینی منداڵ فراوانبکاتو پەرەیپێبدات،ئەزموونو لێهاتوویی لێوەربگرێت،نابێت وشەی خوازەوویێنانەکراو بەمندال فێربکرێت

هۆکاری پەروەردەیی

- چۆنێتی و شێوازو ڕێگای ئەو زمانەی پێیدەگەینین، وەك ئەو زاراوەو وشانەی کە دانراون، چۆنیەتی پێشکەشکردنیان، شکستی پەروەردەیی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو هێما زمانیانەی کە هیچ پەیوەندیوکاریگەرییان لەسەر منداڵو ژینگەکەی نییە، بێزراوی دروستدەکات.

بنیاتی ئاوەزی منداڵ

یادگە

- تاقتکردنی کۆزانیاری ئەبستراکت

بنیاتی درکپێکردن

- مرۆڤ ئەزموون و دنیابینی و بۆچوونەکانی به نواندنی ئاوەزیی دەنوێنێت (کۆزانیاری ئەبستراکت)

دروستەی درکپێکردن

- تەرزی بیرو ڕەفتارە

درکپێکردنی کۆزانیاریو بنیاتنانی کەسێتی

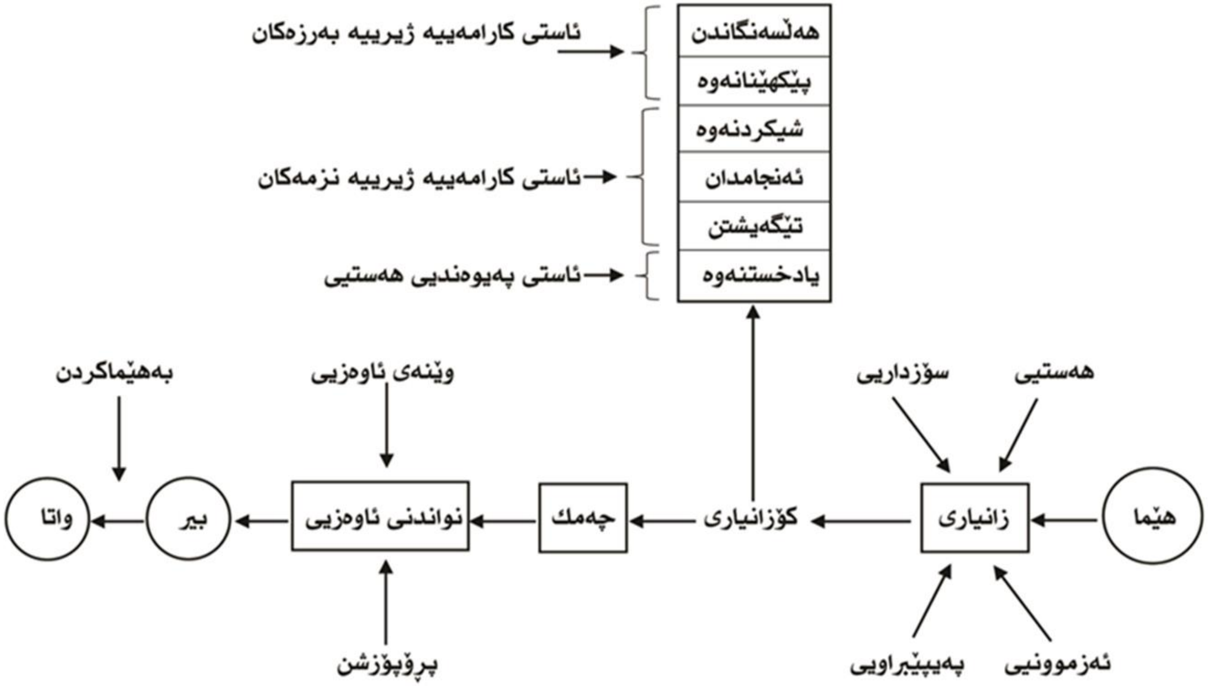

زمانی دایكو كەناڵەكانی بنیاتنانی كەسێتی

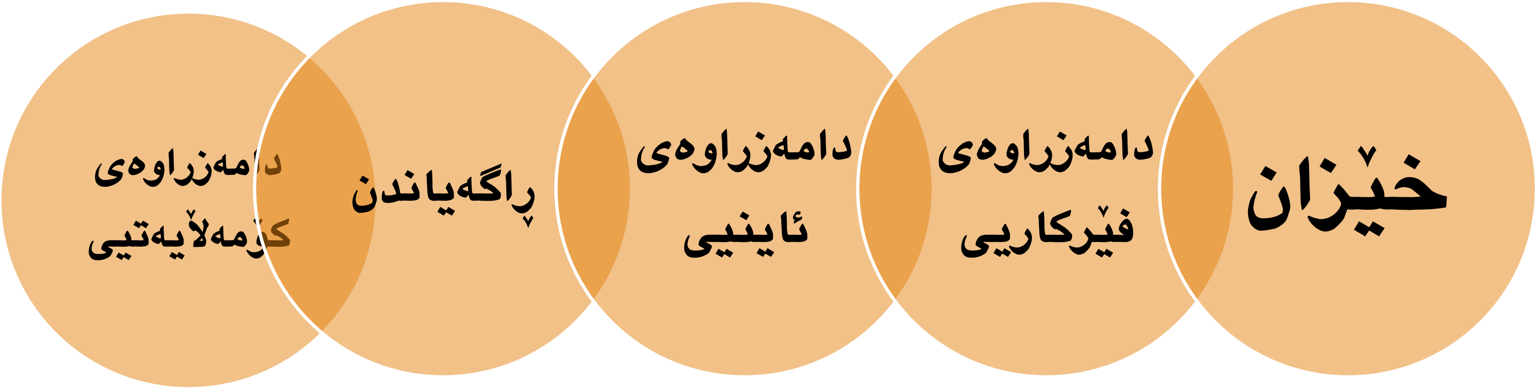

زمانی دایكو دامەزراوەی فێركاریی

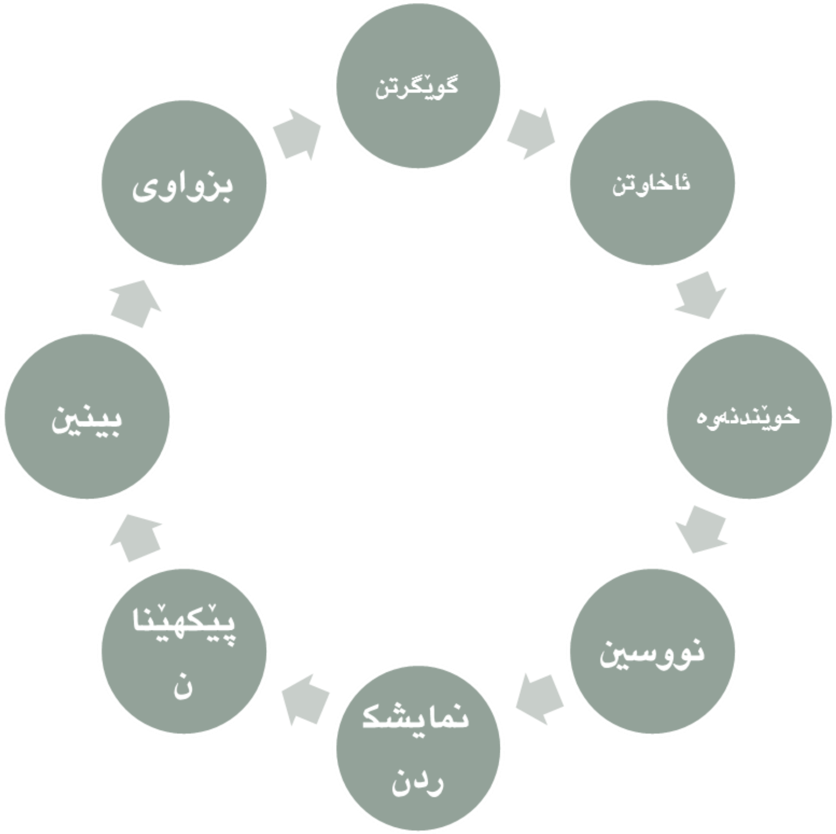

مرۆڤسازیی و ژیانسازیی

داوسن دەڵێت:"منداڵ کە
تەمەنی دەگاتە 6 ساڵ کاتی
چوونە پۆلی یەکەمێتی لە قۆناغی
سەرەتایی دەتوانێت نزیکەی بە
2500 وشە قسەبکاتو
بەکاریبهێنێتولەهەمان کاتدا لە
نزیکەی 17000 وشە
تێدەگات".

منداڵی ڕۆژئاوایی
لەتەمەنی 3 ساڵیدا
کۆزانیاریی زمانیی
16000وشەیە بەراورد
بە منداڵی ڕۆژهەڵاتی
تەنیا 3000 وشەیە.

ئەنجام

2. زمانی دایك سەرچاوەی بنیاتنانی کەسێتییە، بە واتا درکپێکردنی زانیاریی و وەرگرتنی کۆزانیارییە لای منداڵ و بیرو ڕەفتارەکانیش بەرهەمی ئەون، ئەمەش بنیاتی کەسێتی پێکدەهێنێت.

3. کردەی زمانپڕژان وبنیاتی کەسێتی تاك، وەك دوو ڕوی دراوێکن و پێکەوەپەیوەست و تەواوکاری یەکترن، هەردووکیان تا تەمەنی پێنج ساڵی کامڵدەبن، بنیاتی کەسێتی دەکەوێتە سەر چۆنێتی ئەو تێکردە بیریانەی بەهۆی زمانی دایکەوە منداڵ وەریاندەگرێت.

4. دەبێت ڕۆڵی دووانەیی زمان لە دامەزراوە پەروەردەییەکاندا لەبەرچاوبگیرێت، زمان هەم هۆکاری فێرکارییەو هەم بەرەنجامیشێتی، لەبەرئەوە نابێت زمانی دامەزراوەی پەروەردەیی و زمانی ئاخاوتنی خێزانی منداڵ جیاواز بێت، چونکە کلیلی زانین و شارەزابوون لە تایبەتێتی ئاوەزی منداڵ و پەرەپێدانی زمانی دایکە.

4. زمانی دایك، بەواتا بیروبیركردنەوەو ئەزموونو پەیبردنو درككردنو دنیابینییوتێڕامان ژیاریی ئاخێوەرانی، دەبێت بەكارهێنانی زمانی دایك ڕەنگدانەوەی لایەنی دەروونی كۆمەڵایەتیو دركپێكردنیو جەستەییو...تاد، منداڵ بێت.

5. خوێندنی زمانی دایك لە بەرنامەی خوێندندا، بۆ دوو مەبەستە، یەكەم، پەرەپێدان بەو كۆزانیارییە

زمانییەی كە منداڵ لە خێزانەوە وەریگرتووە، ئەویش بەكارەكیكردنی دەبێت، ئەگەرنا دەپوكێتەوە،

دووەم، بۆ پێدانی زانیارییو پەرەپێدانی لێهاتووییو چاندنی بەهایە كە بنیاتنانی كەسێتی لێدەكەوێتەوە.

سوپاس